

Барабаш В.В.,
*аспірант кафедри теорії
та історії держави і права,
ВНЗ «Університет економіки
та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: barabashvv@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-4100-8702>*

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПЕРЕВАНТАЖЕНОСТІ РОБОЧОГО ПРОЦЕСУ

Станом на сьогоднішній день перед всією правовою системою України постає дедалі більше викликів, зокрема це стосується і правоохоронних органів, в тому числі Національної поліції України. Враховуючи різку зміну специфіки діяльності державних органів в умовах введення воєнного стану та появу нових задач, що підлягають вирішенню в умовах перевантаженості робочого процесу, змінюються підходи до здійснення своїх повноважень правоохоронними органами та особливості умов несення служби посадовими особами Національної поліції України. З урахуванням вищенаведеного в тезах буде розкрито особливості реалізації повноважень Національної поліції України як складової правової системи в умовах воєнного стану та перевантаженості робочого процесу.

Правова система відіграє вирішальну роль у трансформаціях, що відбуваються в Україні, функціонуючи як єдина правова система. З проголошенням незалежності було закладено основу національної правової системи, яка стала проявом єдності суспільства та важливим кроком до реалізації державного суверенітету й утвердження поваги до прав і свобод громадян.

Повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року та введення воєнного стану вплинули на всі сфери життя, вимагаючи оперативних рішень від держави. Для успішного подолання загроз, спричинених агресією, необхідні ефективні дії, економічна підтримка, адаптація законодавства і модернізація правової системи.

У нових умовах розвиток правової системи, вдосконалення специфіки діяльності правоохоронних органів в умовах перевантаженості сприятиме її вдосконаленню, адаптації національного законодавства та відповідності

законодавства та системи міжнародним стандартам та євроінтеграційним цілям. Основні напрями розвитку повинні включати верховенство права, пріоритет прав людини, неприпустимість зловживань державою, наголошення на провідній ролі нормативно-правових актів, правильній кодифікації законодавства та впровадження європейських правових стандартів у законодавчу практику.

Для коректного розуміння дослідження діяльності правоохоронних органів України у час війни важливо визначити, що прийнято визнати, що наразі триває фактично війна, яка є гібридною за змістом. Тому важливо розуміти під нею також певні організаційні та урегульовані нормами права аспекти діяльності правоохоронних органів до 2022 року. Наприклад, В. Ю. Терехов підтримує у цьому хронологічну класифікацію фактичної російської збройної агресії проти України, що запропонована професором В.А. Василенком та іншими експертами [1]:

1. Російське збройне вторгнення в Крим у лютому-березні 2014 року (з подальшим початком тимчасової окупації півострова росією 20 лютого 2014).

2. Війна на сході України (на Донбасі) з квітня 2014 року, яка розпочалася зі створення під прикриттям «народних» виступів спецслужбами РФ терористичних так званих Донецької і Луганської «народних республік» та тривала до початку широкомасштабного вторгнення.

3. Широкомасштабне вторгнення Росії в Україну з 24 лютого 2022 року, яке розпочалося після тривалого військового нарощування та визнання Росією своїх маріонеткових утворень ДНР та ЛНР як незалежних держав [2, с. 353-354].

Для системного удосконалення діяльності Національної поліції України ще на першому етапі війни у 2022 році було ухвалено декілька доповнюючих її правове регулювання законів:

1) Закон України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану» [3];

2) Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних із набуттям статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» [4];

3) Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо приєднання спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану» [5].

Законодавцем передбачено розширення переліку та удосконалення порядку проведення поліцейських заходів та операцій, наприклад застосовувати безпілотні літальні апарати, та спеціальні технічні засоби протидії їх застосуванню; використовувати будь-які підручні засоби, а не тільки ті спеціальні засоби, які передбачені ст. 45 Закону [6]. Також для

військових потреб було спрощено порядки проведення дисциплінарних розслідувань та притягнення до відповідальності поліцейських, носіння ними однострою, окремі аспекти присвоєння спеціальних звань та деякі інші кадрові процедури [7].

Відповідно до відомостей, що були опубліковані Українською Гельсінською Спілкою з прав людини у травні 2024 року найбільший приріст задокументованих воєнних злочинів показали Запорізька (+510), Херсонська (+329), Донецька (+264), Харківська (+223), Дніпропетровська (+169), Житомирська (+169), Сумська (+165) та Київська (+109) області.

Впродовж місяця постраждали 467 цивільних осіб. Найбільша кількість випадків по цих видах злочинів зафіксована у Донецькій (116), Херсонській (102), Одеській (55), Миколаївській (51), Дніпропетровській (46), Сумській (35), Запорізькій (15) областях. Загалом з початку повномасштабного вторгнення кількість злочинів, пов'язаних з втратами чи порушенням прав серед цивільного населення сягає близько 22%: 11 тисяч 440 епізодів із загальної кількості у 52 тисячі 144 епізоди.

У травні 2024 року зафіксовано загибель 109 осіб та ще 333 особи поранено. Найбільша кількість постраждалих у Донецькій (40 загиблих, 76 поранених), Херсонській (15 загиблих, 87 поранених), Одеській (12 загиблих, 43 поранених), Харківській (10 загиблих, 11 поранених), Миколаївській (8 загиблих, 28 поранених), Дніпропетровській (5 загиблих, 41 поранених) областях [8].

Враховуючи викладене, не складно прослідкувати прогресію до збільшення кримінальних правопорушень по відношенню до цивільного населення України. Відповідно, збільшується і навантаження на Національну поліцію України, яка покликана забезпечувати дотримання громадського порядку та безпеки серед цивільного населення, запобігати вчиненню злочинів, здійснювати фіксацію кримінальних правопорушень.

А тому, зі збільшенням завантаженості правоохоронних органів, як складової цілісної правової системи актуальним залишається вдосконалення методики застосування повноважень Національної поліції України в умовах воєнного стану та перевантаженості робочого процесу, розробка та актуалізація нормативно-правових актів, що регулюють діяльність структурних підрозділів Національної поліції України.

Список використаних джерел:

1. Василенко В. А. Російсько-українська війна 2014 року: причини, перебіг та політико-правові оцінки. *Український Тиждень*. 2014. № 42. С. 28-42.
2. Терехов В.Ю. Діяльність правоохоронних органів України під час війни. *Право та державне управління*. 2022. №3. С. 352-356.
3. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 року No 2123-IX. *Офіційний вісник України*. 2022. № 37. стор. 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#n6> (дата звернення:

01.10.2024 р.).

4. Про внесення змін до Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних із набуттям статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин: Закон України від 14 квітня 2022 року № 2191-IX. Офіційний вісник України. 2022. № 35. стор. 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2191-20#n165> (дата звернення: 01.10.2024 р.).

5. Про внесення змін до деяких законів України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану: Закон України від 24 березня 2022 року № 2151-IX. Офіційний вісник України. 2022. № 33. стор. 79. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2151-20#n6> (дата звернення: 01.10.2024 р.).

6. Іценко Ю., Марченко Н. Національна поліція в умовах воєнного стану: зміни в законодавстві. Право в умовах війни. 2022. URL: <https://law-in-war.org/nacziionalna-policiyiya-v-umovah-voennogo-stanu-zminy-v-zakonodavstvi/> (дата звернення: 01.10.2024 р.).

7. Моїсєєва А. Право на захист: які повноваження надано поліціјнтам на час дії воєнного стану. 2022. URL: <https://mind.ua/openmind/20242900pravo-na-zahist-yaki-povnovazhennya-nadano-policiyantam-na-chas-diyi-voennogo-stanu> (дата звернення: 01.10.2024 р.).

8. Українська Гельсінська спілка з прав людини. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/2171-epizody-ta-467-postrazhdalykh-ohliad-zadokumentovanykh-voiennykh-zlochyniv-u-travni-2024-roku/> (дата звернення: 01.10.2024 р.).

